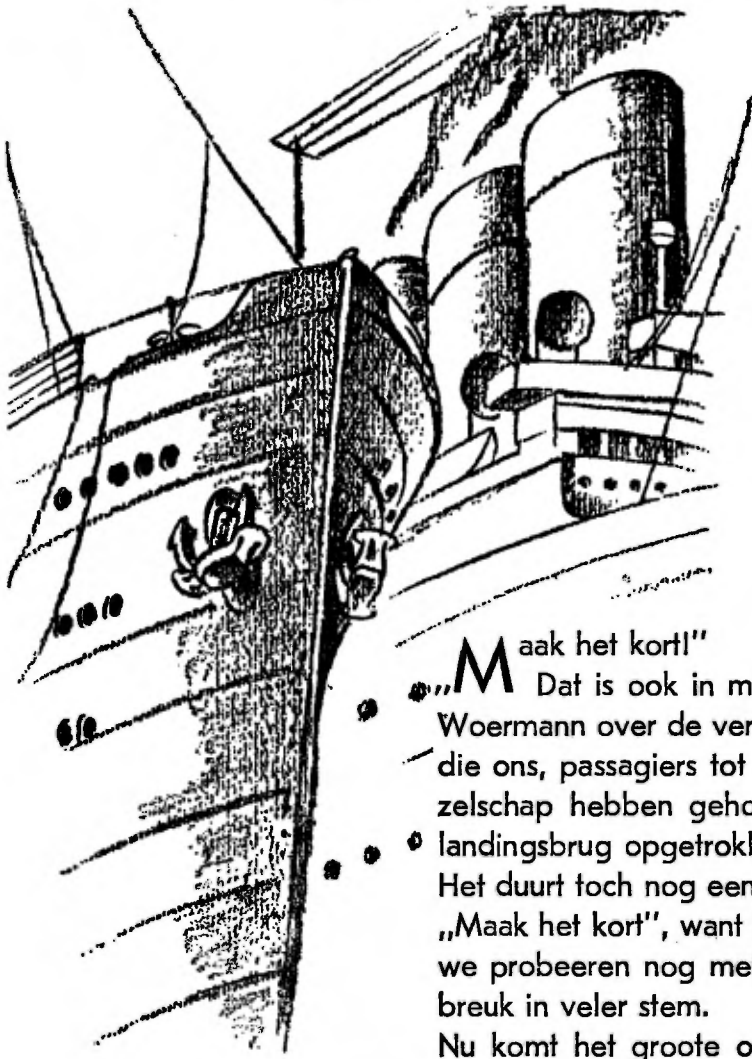

REISHERINNERINGEN

„Maak het kort!”

Dat is ook in mijn hart, als ik aan boord van de Adolph Woermann over de verschansing leun, nadat familie en vrienden, die ons, passagiers tot op het laatste oogenblik van vertrek gezelschap hebben gehouden, aan wal moeten gaan, omdat de landingsbrug opgetrokken wordt.

Het duurt toch nog een poos eer de trossen worden losgegooid. „Maak het kort”, want de harten van de meesten worden zwaar; we probeeren nog met elkander te spreken, maar er komt een breuk in veler stem.

Nu komt het groote oogenblik; ons schip is los van de kade. Twee kleine sleepbooten zetten zich puffend in beweging om het schip naar het midden van de rivier te trekken; ze stooten heftig-zwarte rookwolken uit vanwege het geweldige werken der motoren.

We hangen over de verschansing en zien, hoe de zilveren streep water zich met het oogenblik verbreedt en afstand schept tusschen ons en onze lieven op de kade.

We roepen en weten, dat onze afscheidsroep hen niet meer bereikt, al meenen we af en toe nog een klank op te vangen; we wuiven . . . en glimlachen, omdat we nog een glimp van de gezichten zien, . . . dan schuift zich een loods tusschen ons en de smalle streep van ons lieve land, waarop alles wat ons hart wil vasthouden zich voor een korte poos heeft saamgedrongen. . . . nu is er niets meer dan het breede, ruischende water en het

stampen van de machine.

We zijn ook los van de sleepbooten, we varen de wereld uit!... en de meeste gezichten zijn plotseling verstrakt, enkelen gebroken in hevig schreien.

Het dek loopt langzaam leeg, de passagiers zoeken hun hutten op om het zich daar zoo behagelijk mogelijk te maken, allen zijn tegelijkertijd bezig met het zamelen of wegstooten van herinneringen om niet zwak te worden van droefenis. — Er zijn ook enkele vroolijke gezichten van emigranten, die een nieuw vaderland hopen te vinden, waar het oude hun geen brood meer gaf, geen bestaansmogelijkheid voor hun gezin.

Ik tref het bijzonder in mijn hut voor twee. Ik zal de reis maken met een jonge, sympathieke Duitse vrouw.

Voor mij is de overgang zoo groot en wonderlijk met al de vreemde gezichten om mij heen, de wijde Schelde met de streepjes land links en rechts, de reuk van het schip, de reuk van het water, dat ik plotseling alle herinnering schijn te verliezen aan wat achter ligt. Ik tracht mij de gezichten van mijn familie en vrienden voor den geest te brengen, mijn werk, mijn omstandigheden, alles vergeefs! Alles is mij vreemd geworden, ik ben een ander! Het eenige, dat mij, wonderlijk genoeg, is bijgebleven, is een aria uit de Jozua van Händel, die ik een vriend in den laatsten tijd meermalen heb hooren zingen: „Soll ich auf Mammé's Fruchtgefild". Dagenlang is dat het eenige, dat in mij spreekt of liever zingt uit het leven thuis.

Het kost mij moeite te gewennen aan de opgeslotenheid van het leven op de boot, al heb ik zee en hemel om mij en over mij heen. Ik kan er niet af, ik mis de vreugde van het land, het gaan en staan, waar men wil; ook heeft de zee geen stem! Ik had verwacht, dat ik de stem van de zee nu duidelijker dan ooit zou vernemen; hij zwijgt!

Vroeger kende ik geen grooter genot dan in de duinen te liggen en over de wijde watervlakte te turen, de prachtige lijnen van de over en langs elkander heenbrekende brandinggolven te bestudeeren, te zien hoe ze zich als mantels uitplooiden over het

strand met hun witte schuimranden als met dons geboord, hoe ze zich langzaam weer samenplooiden en als door onzichtbare handen teruggesleept werden in het machtige golvenbed! Nu is er niets; als we uit den riviermond komen is de zee rustig, vloeit met zacht geklots langs de zijde van het schip, waarvan men nauwelijks de vaart bemerkt; de wind speelt door de takelage, de machine stampst; het is niet de zee van mijn droomen aan het strand en ik vraag mezelf in verwondering af, of dit zoo blijven zal gedurende de lange reis van dertig dagen.

Met welk een vreugde begroet ik de groene, beboschte kusten van Engeland en de haven van Southampton met al de groote schepen voor anker en de kleine vaartuigjes, die met vuurroode, bollende zeilen over het blauwgroen watervlak scheren, de watervliegtuigen, die boven ons hoofd cirkelen, plotseling als groote zeevogels neerduiken, een tijdlang de golven doen schuimen in de onstuimigheid van hun vaart, om zich dan even

plotseling weer in de lucht te verheffen!

Het oponthoud in Southampton is maar kort. Er zijn passagiers en postzakken ingenomen, dan kiest ons schip weer de ruimte.

Het loopt tegen den avond.

Bloedrood gaat de zon onder achter de witte krijtrotsen van Englands kust en wij gaan den nacht in op de wijde zee. De lichten zijn op. Er schuifelen voeten over het dek van dansende paren, maar bij de meesten spreekt de herinnering nog te machtig aan wat achter werd gelaten.

De maan is in het tweede kwartier en trekt een breede, zilveren baan over de zee naar den einder toe; de zee ruischt zacht langs de zijden van het schip, ik leun tegen de verschansing en voel hoe vreemd en eenzaam dit huis vol menschen zich beweegt langs dezen glanzenden weg naar den einder, met aan weerszij van den weg een donker geheim als een slapend land. Er is nauwelijks beweging te merken; als ik over de verschansing kijk zie ik

kleine schuimgolfjes, dat is al. De zee schijnt zelf ook te slapen in groote, ondoorgrondelijke rust.

We raken spoedig gewend aan dit wonderlijke leven; alle passagiers weten, dat ze dagen en weken in dit varende huis met elkander zullen doorbrengen en een gemeenschap zullen vormen die zoo goed en behagelijk mogelijk moet zijn. De dekstoelen staan naar bakboordzij en stuurboordzij, ook in 't midden, om zoo weinig mogelijk last te hebben van het duiken van het schip als we in het woeliger water komen van de golf van Biscaye. Toch, het valt mee, niemand wordt zeeziek, ieder blijft rustig liggen met boek of handwerk. Ik geniet van het ziltige van den zee-wind, van het spelen van de kinderen, van de gemeenschappelijke maaltijden, maar verheug me als we plotseling weer land zien. Het water verandert van kleur, het gaat van diep ultramarijn over in het prachtigste blauw-groen, we varen den breedten Taagmond op en naderen Lissabon, de witte paleizenstad. De zon schijnt zoo hel over de stad en de heuvels, waartegen ze ligt gebouwd, dat we geen oogen genoeg hebben om alle heerlijkheid in ons op te nemen.

We varen tot vlak voor de kade; alle passagiers gaan van boord. Men kent elkander na deze enkele dagen van samenzijn nog niet goed, maar er zijn families, er zijn alleen-reizende mannen en vrouwen, die zich nu bij elkander aansluiten, om niet verdwaald te raken in de vreemde stad en rond te zwerven zonder iets van de schoonheid te zien.

Wij worden omsingeld door kakelende en gesticuleerende chauffeurs, prentbriefkaartverkoopers en bedelaars zonder tal, maar ik vind me toch eindelijk ingedeeld bij een groep passagiers, die twee auto's hebben kunnen bemachtigen tegen niet al te onredelijken prijs.

Dan gaat het bolderend over de ongeplaveide straat den heuvel op zonder dat ik nog weet, waarheen. Het zijn hoofdzakelijk Duitschers, die zich met mij in de auto bevinden.

„Wohin?” vraag ik eindelijk.

„Stierkampf,” is het onverschillige antwoord.

Ik protesteer; de Duitscher haalt de schouders op, een dame zegt geruststellend: „u kunt er zonder eenig bezwaar heengaan; in Spanje is het iets anders, maar hier is het kinderspel, de stieren hebben de horens omwonden, er kunnen geen ongelukken gebeuren.”

Ik laat mij geruststellen en trek mee naar de arena.

We rijden door prachtige bergstraten langs oude paleizen, langs afgronden, waarin verbrokkelde muren staan, waaruit schitterend-roode bloemen bloeien, tot aan een groot koepelvormig gebouw uit grauwen natuursteen opgetrokken.

Daar stijgen we uit, voorzien ons aan den ingang van kaarten en kussens en loopen dan door donkere gangen, langs steenen trappen tot we in het volle licht de reusachtige arena voor ons zien met zijn amphitheater van lage, smalle, steenen banken, waarop een wemeling van menschen, die druk gesticuleerend praten en lachen en elkander toeschreeuwen. We vinden een goede plaats op de zesde omgang en wachten af, wat er gaat gebeuren.

Aan den overkant van het amphitheater zitten de muzikanten in een tent. Daar schallen plotseling de horens, een poort wordt opengeworpen, een blinkende toreadór rijdt op een prachtige, andalusischen schimmel met gouden schabrak en kleurige pluimen de arena binnen; tegelijk vertoonen zich in de gang, die om het strijdperk loopt, een aantal toréro's, lenig en slank met wijde, kleurige mantels over den arm. De toreadór draaft een paar maal de arena rond onder daverend gejuich der toeschouwers, dan wordt er weer een deur geopend en een zwarte stier met korte, bijna rechte horens stuift het perk binnen.

In 't midden blijft hij verbluft staan, dan stoot hij een hevig gebrul uit en zwiept met den staart.

De toreadór op zijn dansend paard rijdt langs den uitersten rand van de arena, de stier aarzelt, zoekt blijkbaar een geschikt aanvalspunt, het ongeduldige publiek hitst aan met woest geschreeuw. Daar glijdt een toréro met een rooden mantel over den arm, lenig als een hagedis, over de balustrade, wippert als

een lichtflits achter op den stier aan en spreidt hem met een luchtigen sprong naar voren, den rooden mantel voor den gedoken kop.

De stier springt woedend op den toréro af en tracht zijn horens in den rooden mantel te boren, maar de toréro is hem te vlug af geweest; met een handige zwenking heeft hij zich buiten gevaar gesteld en bereikt met een paar vlugge passen, terwijl de mantel achter hem aansleept, de balustrade; met één sprong is hij er overheen. De stier bonst met zijn dollen kop tegen het houten beschot en wendt zich dan onder daverend gejuich van de menigte naar den toreadór. Hij briescht van woede en angst.

De toreadór, roerloos in 't zadel, wendt geen oog van het beest af en laat hem zoo dicht naderen, dat het paard brieschend omhoogstijgert, met wijd-opengesperde neusgaten en uitpuilende oogen. Nu bukt de stier zich om het paard zijn horens in de flank te boren; het paard duikt den rug, de toreadór wendt zich bliksemsnel in het zadel en steekt een paar pijlen met wapperende versiersels in den nek van den stier, tegelijk geeft hij het paard de sporen, zoodat het bloed langs zijn witte zijden kronkelt en rent weg van onder het bereik van den stier, die verbluft stilstaat en den machtigen kop schudt om zich van de priemende pijlen te bevrijden; het gelukt hem niet. Hij rent weer naar het midden van de arena en meet den afstand, die hem scheidt van zijn pijniger, die nu in lichten draf de arena rondrijdt. Het duurt maar even, daar vliegt de stier onder woedend gebrul naar den kant, waar de ruiter hem opwacht. Nu zal hij zijn horens boren in het lichaam van het paard, van den ruiter, want paard en berijder zijn één!

In ademlooze spanning ziet het publiek toe, hoe de stier nu op een ander punt den aanval beproeft; het wordt een gevaarlijk moment. De toreadór geeft zijn paard de sporen, de stier stuift hem achterna, het juiste moment om hem weer een paar pijlen in den nek te steken, is voorbij! De toeschouwers schreeuwen, het paard is verloren! . . . daar vliegen twee, drie, vier toréro's met wapperende mantels de arena in. Ze spreiden de mantels

als kleurige waaiers over het zand, de stier wordt afgeleid en rent als een bliksem zoo snel naar den dichtstbijen toréro, die onvoorzichtig zijn rooden mantel vlak voor de oogen van den stier laat wapperen. . . . gegil, machteloos gebrul, gedonder van de muziek. . . . de toréro laat den mantel in den steek en vlucht met een paar sprongen over de balustrade op zijn veiligen omgang.

De stier boort zijn horens in de plooiën van den mantel, raakt er in verward, voor een oogenblik is zijn aandacht afgeleid van den ruiter, die zich inmiddels heeft hersteld en op zijn trippelend paard langs de balustrade rijdt, tot de stier weer naar het midden van de arena rent met de schuimvlokken om den rooden bek en druipend van zweet.

De menigte hitst aan, de muziek maakt het beest doll Weer springt hij met kort, heesch gebrul op den toreadór toe, ditmaal zal hij zich wreken op zijn kwelgeest.

Maar de toreadór is nu op zijn hoede. Hij zal het kunstige spel van zoeven voor het publiek herhalen; op het oogenblik dat de stier, dol van woede, het angstig-snuivende paard meent te rammen, wendt de ruiter zich in het zadel en steekt hem opnieuw een paar pijlen met kleurige baarden in den nek, terwijl het paard met gedoken rug een sprong voorwaarts doet en dan als een bezetene wegrent, onder het gejubel van het krankzinnige volk. De stier, nu razend van woede en pijn, rent het paard achterna met schuddenden kop, maar eer hij zich heeft kunnen wreken over den smaad, heeft de toreadór hem opnieuw twee pijlen in den nek gestoken.

Hij is nu prachtig versierd, ... Simson!

De menigte brult het uit van plezier, de stier brult van jammer; twee, vier, zes pijlen steken hem in den nek, hij tracht vergeefs ze af te schudden.

De menschen gaan op de banken staan, zwaaien met de armen, schreeuwen, de toreadór buigt, glimlacht en rijdt dan de arena uit, om een oogenblik later terug te keeren op een ander paard, even wit, en even prachtig opgetuigd als het vorige.

Nu kan het spel opnieuw beginnen en voortduren totdat zich duidelijke symptomen van uitputting bij den stier gaan vertoonen. Hij staat af en toe roerloos, verwezen, midden in de arena zonder ook maar eenigszins te reageeren op de aanhittende muziek en het spel van de toréro's. Zijn oogen zijn met bloed belooopen, het schuim staat hem op den hijgenden mond. Maar de lust van het mensch-beest is niet te verzadigen; het wil plezier hebben voor zijn geld!

Ongeduldige uitroepen weerklinken!

Een toréro springt in de arena met een langen, puntigen pool; daarmee sakt hij het beest, tot het buiten zichzelf van machteloosheid woede en pijn begint rond te razen naar links en naar rechts en eindelijk op den toreadór afvliegt, die roerloos op zijn sidderend paard den aanvaller in 't oog houdt. Bij dit dolle rennen zijn de pijlen den stier uit den nek gevlogen, wat noodt eer hij 't weet is de toreadór begonnen hem van een nieuwen krans van priemende pijlen te voorzien.

Maar het is nu toch duidelijk dat de stier volkomen uitgeput moet zijn; het duurt telkens langer, eer hij tot een nieuwen aanval overgaat; de toréro prikkelt hem met zijn pool, hij kijkt hulpeloos rond, reageert zelfs op dit gesar niet meer.

Maar het beest op de tribune is nog niet verzadigd. Een lange, lenige toréro springt onder hoerageroep in het strijdperk. Hij heeft twee pijlen in de hand. Met wippende pasjes als een lededop, waagt hij zich tot vlak voor den stier, maakt een hoogen sprong, plant hem de twee pijlen in den nek, is meteen op zij van het dier weer op den grond neergekomen en heeft tijd om zich over de balustrade in veiligheid te stellen, nog voor zijn slachtoffer hem heeft kunnen bereiken.

Een doffe bons van de horens tegen het hout, geschater op de tribune, volkomen machteloos en versuft staat het beest een oogenblik rond te kijken, dan springt hij weer naar 't midden; hij brult niet meer, hij schreeuwt hulpeloos, draaft naar rechts en naar links, schiet nog eens dol van woede op den toreadór af, . . . de eenige uitkomst is, dat de krans van pijlen weer vol wordt

op zijn moeden nek.

Nu kan hij niet meer.

Het heldhaftige volk op de tribune wordt ongedurig, de stier is niet dapper genoeg, de pool moet er weer aan te pas komen. . . . maar hij reageert niet meer.

Toréro's trachten hem met breedgespreide, slepende mantels aan te hitsen, een van hen zet hem nog eens met een lichtsprong een paar pijlen in den krans, het slachtoffer wendt en keert zich, weet van pijn en nood niet meer, waar hij 't zoeken moet, hij rilt op zijn beenen en stoot een jammerklacht uit als van een mensch in nood. Is er geen erbarmen?

Gejubel op de tribune, handgeklap! nog eenmaal zal de toreadór hem tot den aanval dwingen. . . . vergeefs! Het is geen aanval meer. Hijgend, van kracht beroofd, met bloedig schuim bedekt, staat de kolos nu roerloos midden in het strijdperk, terwijl de toreadór onder het gejuich van de menigte wegrijdt.

Nu zal er toch wel een eind komen aan dit schandelijk spel.

De stier blaast als een schaap, als een kind in nood, ik weet het niet! Het is een klacht, zoo bang, zoo hartverscheurend, dat ze mij tot op heden nog achtervolgt.

De muziek dondert, ik zie geen gezichten van menschen meer, weet nauwelijks meer wat ik doe, als ik met heel die bewegelijke, krankzinnig jubelende menschenmassa op de bank sta en met mijn armen zwaai en het uitschreeuw over deze schande, niet weet, hoe ik uit deze hel moet komen!

Ik zie niets dan donkere, duivelsche gezichten van menschen, die zich vermaken met den doodsangst van een dier.

Is er geen erbarmen?

De stier wordt ditmaal niet doodgeweld. Het laatste, walgelijkste bedrijf komt; daarna zal er een eind gemaakt worden aan de marteling.

Daar rent een groep kabouterachtige jongens de arena binnen. Ze dragen bonte acrobatenkleeding. Vlug en lenig als katten bespringen ze den stier, hangen als een tros aan zijn staart, klimmen op zijn rug, zitten op zijn nek en trekken hem naar den

grond.

De kolos verweert zich met laatste krachten; hij boort zijn horens in het zand in plaats van in de, handig hem ontwijkende jongenslichamen, die over hem heen rollen, hun zotte spel met hem drijven, onder het daverend gelach van de toeschouwers.

Het koninklijke dier, bijna stervend van uitputting, is nu bezet met afschuwelijke menschinsecten, die hem tot een bespotting maken voor een troep lafaards op hun veilige banken buiten het worstelperk.

„Alzoo lief heeft God de wereld gehad. . . .”

Heeft God deze afschuwelijke wereld alzoo liefgehad? . . . en ik voel, dat ik haat! . . . en voel het niet eens als een zonde, dat ik deze mensen haat en veracht, merk niet, dat ik daarmee zelf menschen-moorder ben. . . .

. . . . De jongens verdwijnen weer even snel als zij zijn gekomen. Als de stier weer op zijn beenen staat, stoot hij nog eens een lang-aangehouden jammerkreet uit.

Dan schalt de muziek, een deur gaat open, een troep kleine, roode koeien met schelletjes draaft de arena in, neemt het uitgeputte dier in het midden en verdwijnt met hem door een andere deur in een van de stallen.

Wee van ellende kom ik eindelijk weer buiten. Er worden auto's aangeroepen, zwijgend daveren we langs de bultige straten terug naar de boot.

Als ik op het dek kom, zit er een jonge Engelschman alleen op een bank in de zon.

„Bull-fight,” zeg ik hulpeloos.